

ΔΗΜΟΣ ΜΑΛΕΒΙΖΙΟΥ

ΜΕΛΕΤΗ

ΚΕΡΑΤΙΔΙ ΔΑΜΑΣΤΑΣ

ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΧΩΡΩΝ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙΟΥ ΠΕΣΟΝΤΩΝ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΔΑΜΑΣΤΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΤΟΠΟΣ (ΑΠΟΦΑΣΗ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: ΦΕΚ 1093/Β/10.12.1997)

Ο χαρακτηρισμός ΥΠ.ΠΟ.Α.

Το κοιμητήριο στο Κερατίδι στην πρώην κοινότητα Δαμάστα, τόπος θανάτωσης τριάντα Δαμαστιανών στις 24 Αυγούστου 1944, από τα γερμανικά στρατεύματα κατοχής, διαμορφώθηκε με τα μνήματα κατασκευασμένα στις ακριβείς θέσεις όπου βρέθηκαν οι σκοτωμένοι και αργότερα εκεί χτίστηκε μικρός ναός, το κενοτάφιο και ο υψηλός περίβολος προστασίας από τα κοπάδια αιγοπροβάτων. Έτυχε χαρακτηρισμού ως ιστορικός τόπος από το Υπουργείο Πολιτισμού το 1997 (σχετικό ΦΕΚ αρ.1093/Β/10.12.1997) Εκεί αναφέρεται ότι *«ο χώρος έχει συνδεθεί άρρηκτα με μια σημαντική πάξη θυσίας και αντίστασης του κρητικού λαού για την ελευθερία του τόπου του και αποτελεί σημείο αναφοράς στη σημερινή μνήμη των Κρητικών»*.

Η σημερινή κατάσταση.

Το κοιμητήριο στο Κερατίδι είναι ένας χτιστός περίβολος με μήκος από βορά προς νότο 60 μ. και 18 έως 30 μ. σε πλάτος, διαμορφωμένο με την είσοδο στο κέντρο της επιμηκούς πλευράς, σε αμεσότητα με την οδό πρόσβασης η οποία συνεχίζει προς την είσοδο του παρακείμενου λατομικού χώρου.

Στο κεντρικό τμήμα αμέσως μετά την είσοδο υψώνεται ο χτιστός όγκος του κενοταφίου και λίγο πίσω αυτού, ο ναός. Η βόρεια ενότητα τάφων έχει σχετικό μέσο υψόμετρο 465 μ. από την στάθμη της θάλασσας, ενώ η νότια ενότητα σε στάθμη 5 μέτρων υψηλότερα. Οι τάφοι βρίσκονται σκόρπιοι ανάμεσα στα κυπαρίσσια που έχουν φυτευτεί στον χώρο την δεκαετία του 1950, και φιλοξενούν μεμονωμένους, δύο, τρεις και σε μια περίπτωση τέσσερις νεκρούς.

Οι σκέψεις μας.

Η σκέψη του Πολιτιστικού Συλλόγου για προώθηση της ανάπλασης των χώρων, βασίστηκε στις αναζητήσεις παλαιότερης σχεδιαστικής πρότασης που δεν υλοποιήθηκε και εν τω μεταξύ ετέθησαν ζητήματα βελτίωσής της. Στην εξέλιξη των σκέψεων για την βελτίωση της εικόνας και της λειτουργικότητας του συνόλου, συντελεστές του Συλλόγου και μελετητές οδηγήθηκαν στις εξής παραδοχές:

- Να εκλείψει η συρμάτινη περίφραξη μεταξύ της οδού και του περιβόλου προκειμένου να είναι εμφανές το εσωτερικό.

- Να απομακρυνθεί η άσφαλτος και να διαμορφωθεί χώρος εισόδου – προετοιμασία προσκηνύματος.
- Να κατασκευαστεί διάτρητο κάγκελο (διαφάνεια) στην δυτική όψη του περιβόλου
- Να διαμορφωθούν σταθερές θέσεις καθιστικού.
- Να βελτιωθεί η εικόνα του κενотаφείου.
- Να βελτιωθεί το αρμολόγημα της λιθοδομής του ναού και να αντικατασταθούν τα κουφώματα αλουμινίου με ξύλινα καρφωτά.
- Να παραμείνουν τα μνήματα στην μορφή και με τα υλικά της αρχικής τους δομής, με ενισχύσεις σε σημεία μεγάλης φθοράς.

Μετά τα πρώτα προσχέδια οδηγηθήκαμε στην τελική πρόταση:

- Ένας μεγάλος τριγωνικός χώρος από το σημερινό πλέγμα έως τον τοίχο διαμορφώνεται σε πλακόστρωτο (ασύμμετρες βαριές πέτρες ως καλντερίμι σε χώμα και άμμο) αφήνοντας την οδό με σταθερό πλάτος. Ένας αναβαθμός εν είδη πεζοδρομίου οριοθετεί την άσφαλτο και αποτρέπει τα τροχοφόρα να φτάσουν κοντά στην είσοδο.
- Ο χώρος της εισόδου στο κοιμητήριο αποκτάει ένα στέγαστρο διαστάσεων 5,20 X 5,60 μ. το οποίο αναπαριστά την Γερμανική Κατοχή, με μεταλλικό, σκουρόχρωμο και στηριγμένο σε σχεδιασμένα ερείπια (η κατεστραμμένη Δαμάστα). Η κύρια δοκός στην βόρεια όψη, σε σχήμα του σταυρού, οριζόντια, εισέρχεται επάνω από το κάγκελο στον χώρο του νεκροταφείου, ως άλλος Γολγοθάς.
- Οι τοιχοποιίες στην δυτική όψη του νεκροταφείου αφαιρούνται και η νέα περίφραξη αποτελείται από παράλληλες κάθετες μεταλλικές λάμες σε δύο ύψη, προκειμένου να αποφεύγεται η είσοδος ζώων και να εξασφαλίζεται η θέαση στο εσωτερικό.

Κατασκευές - υλικά.

Διαμόρφωση δαπέδων. Όπως φαίνεται στα σχέδια το εξωτερικό τριγωνικό δάπεδο πριν την είσοδο στρώνεται με ακανόνιστες πλάκες πέτρας του Ψηλορείτη – καλντερίμι. Το υφιστάμενο δάπεδο εντός του κοιμητηρίου μένει στην σημερινή του μορφή, ως συνέχεια του νέου εξωτερικά.

Σταθερά καθιστικά. Κατασκευάζεται παγκάκι επί ημιλαξευτών λίθων από ολόσωμα μάρμαρα Αλόϊδες ή Αλιβέρι σκούρου γκριζου χρωματισμού, κάθετα στην είσοδο και που συνεχίζει εντός του κοιμητηρίου.

Στέγαστρο εισόδου. Επί της εισόδου, δυτικά, ένα στέγαστρο διαστάσεων 5,20 X 5,60, να σε ύψος 2,40 ελάχιστο και 300 μ. μέγιστο εσωτερικά, σηματοδοτεί τον χώρο από τον δρόμο και οριοθετεί τον χώρο στάθμευσης στα νότια, αφήνοντας το βλέμμα να φτάνει έως τον ορεινό όγκο των κορυφών του Ψηλορείτη. Στην μεταλλική οροφή

του στεγάστρου αναγράφονται τα ονόματα των τριάντα μαρτύρων συνοδευόμενα με κυκλική οπή που οδηγεί το βλέμμα κάθετα στον ουρανό, αναπαριστώντας τον θάνατό τους.

Νέο κάγκελο εισόδου. Αντικαθίσταται ο τοίχος από ελαφρά οπλισμένο σκυρόδεμα με κάγκελο νέο, και με όμοιο σχέδιο στις πόρτες εισόδου.

Ο ναός. Μετριάζεται το χρώμα των αρμών της λιθοδομής με ελαφρά γκρίζο επίχρισμα, παραμένοντας εμφανής η λιθοδομή. Τα κουφώματα σε πόρτα και παράθυρο αντικαθίστανται από ξύλινα καρφωτά από τάβλες ελληνικής καστανιάς.

Φυτεύσεις. Οι φυτεύσεις εσωτερικά παραμένουν ως ιστορικά τεκμήρια του μόχθου των συγγενών των θυμάτων και εν γένει ο χώρος των τάφων δεν διαταράσσεται. Περιμετρικά εμπλουτίζεται με φυτεύσεις βοτανικής τριανταφυλλιάς (ροδαρές) λευκό και ανοιχτό κίτρινο.

Εξωτερικά οι φυτεύσεις ακολουθούν την περίφραξη μέχρι το νέο τριγωνικό δάπεδο καλντεριμιού, με νέα φυτά χαρουπιάς και πικροδάφνης εναλλάξ.

Το στέγαστρο εισόδου και η διαφάνεια που επιζητείται.

Σύμβουλος μελέτης

Νίκος Σκουτέλης - Αναπληρωτής καθηγητής Σχολής Αρχιτεκτόνων Π.Κ.

Σύνταξη της μελέτης

Ειρήνη Ζαχαριαδάκη

- Αρχιτέκτων Μηχανικός, MSc, MBA,
Προϊσταμένη τμήματος Κτιριακών Έργων/
Συντήρησης Σχολικών Κτιρίων
Δήμου Μαλεβιζίου